

VI.C.08. ONDERWIJS

De school werd in de Hollandse tijd toegankelijker voor het volkskind, omdat men via opvoeding en onderwijs in de klas zowel de materiële als de morele verheffing in de hand wilde werken.

Op 01 febr. 1820 stelde schout Ludovicus-Godefroid de Stappers, Petrus Otten te Maastricht voor als onderwijzer aan "*de tijdelijke jury voor het middelbaar en lager onderwijs in de provincie Limburg*". Er werd hem veroorloofd les te geven zo lang hij niet was "*geadmitteerd*" (toegelaten). Waarschijnlijk was Petrus Otten reeds vroeger als schoolmeester in dienst getreden, vermits hij op 24 juni 1819 zijn ambt van gemeenteontvanger overgaf aan Egide-Norbert Coelmont.

De gemeenteschool was een éénmansschool. Petrus Otten verzamelde zoveel mogelijk kinderen in zijn eigen huis op Kapelhof. Hij bezorgde ze stuk voor stuk een lei, een griffel en één of meer schoolboekjes en liet hun ouders daarvoor betalen. Voor de minbegoeden werden de kosten verrekend bij het gemeentebestuur en het Weldadigheidsbureau. Niemand was verplicht de lessen te volgen want de algemene leerplicht werd pas definitief op 19 mei 1914.

Gezeten achter een hoge lessenaar probeerde de meester desnoods schreeuwend, gooiend met "*de duif*" (een zachte bal) of slaand met de stok, de kinderschaar rustig te houden. Intussen liet hij de leerlingen één na één bij zich komen, overhoorde de les en gaf nieuwe opdrachten. Het onderwijs was dus hoofdelijk. Het was ook mechanisch in die zin dat aan het kind alleen gevraagd werd opdrachten uit te voeren, bijv. om iets van buiten te leren of iets aan te wijzen op een plaat. Uitgelegd werd er in principe niet en inzicht werd helemaal niet getoetst.

In een brief van 14 dec. 1821 schreef inspecteur Bollaert dat het schoollokaal te klein was en dat de gemeente dringend maatregelen moest nemen. Schout de Stappers antwoordde dat het huis op Kapelhof bewoond door onderwijzer Petrus Otten, toebehoorde aan "*den armen van Brustem*". Een huis dat beter geschikt zou zijn voor het onderwijs, lag in de onmiddellijke nabijheid maar was eigendom van de kerkfabriek en werd bewoond door de "*vicaire*" of kapelaan. De schout stelde voor dat de kapelaan in de pastorie zou gaan wonen, daar pastoor Schoonaerts reeds een hoge ouderdom (66 jaar) bezat en soms moeilijkheden ondervond om zijn werk behoorlijk te doen (01).

In 1818 was te Lier een rijkskweekschool gestart. Daar verkreeg men een "*akte van algemene toelating*" om les te mogen geven. Egide-Norbert Poelmans, (02) de zoon van schepen Willem-Peter Poelmans, behaalde er zijn onderwijzerakte met onderscheiding.

Op donderdag 25 juli 1822 onderwierp een koninklijk besluit de functie van onderwijzer in gemeentescholen aan een officiële vergunning. Op 01 febr. 1824 werd dit aan de burgerlijke en godsdienstige verenigingen, die zich met onderwijs bezighielden, opgelegd. De wet werd op 11 febr. 1824 uitgebreid tot de broeders-

en zusterscholen, door te verklaren dat niemand kon aanvaard worden als lid van een onderwijsgilde, indien hij niet in het bezit was van een onderwijsakte.

Schoolopziener Bollaert uit Engelsmanshoven drong er in 1825 op aan dat meester Otten een leesmachine, zijnde kartonnen leesplaten en een zwart bord, zou aankopen voor 11 gulden, 80 cent, ten laste van de gemeentekas. De school was toen reeds gevestigd in het huis tegenover de kapel, dat vroeger door de O.L.V.-gilde aan de kerkfabriek geschonken was. Jacques Van Roye, die "vicaire" was sedert oktober 1823, was noodgedwongen naar de pastorie verhuisd.

Op 14 dec. 1825 schreef onderwijzer Petrus Otten een brief naar het gemeentebestuur om beleefd te laten weten dat "het plaatsje", waar hij onderwijs gaf "onvoorzien was van banken, halfschrijftafels, leesmachine en een bord, om de rekenkunde te kunnen uitleggen". Hij vroeg toelating om zich tot een "schreinwerker" te wenden, die deze noodzakelijke meubels kon maken. Hij richtte zich op 01 maart 1826 nogmaals in een brief tot de gemeenteraad om nieuwe schoolmeubels: "2 halve schrijftafels en 2 zitsels, een leesmachine en een bord, om de kinderen daarop de rekening te leeren" (03). De gemeenteraad gaf toen de toestemming voor deze aankopen.

Een basisidee voor het nieuwe onderwijs was dat het klassikaal zou zijn. Reeds vanaf 1780 hadden voorstanders van de onderwijsvernieuwing ervoor gepleit dat de kinderen gezamenlijk zouden worden onderwezen. Dat was minder tijdrovend. Bij de klassikale aanpak zou het schoolbord zijn degelijkheid bewijzen.

Maandag 22 jan. 1827 meldde secretaris Joseph-Laurent Hubar aan schoolopziener Bollaert dat de gemeente een "onderslag" (tussenmuur) in het huis bewoond door Petrus Otten had laten wegnemen, zodat het klaslokaal nu groter was. Tevens liet hij weten dat er een aankoop was gebeurd van vier schoolbanken met halfschrijftafels.

Hoofdzaak in de klas bleef de voorbereiding op de eerste communie. Leren lezen sloot daarbij aan, schrijven soms, maar rekenen niet. Als moderne leermiddelen kocht de gemeenteraad in juli 1828 "het nieuwe stelsel van maten en gewigten".

Een onderwijzer, die een examen had afgelegd en dus een "akte van algemene toelating" bezat, bekwam een rijkswedde. Er waren toch nog 60% schoolmeesters zonder diploma. Ze waren in opleiding geweest bij een andere schoolmeester om hem te helpen met geven van lessen en "dressuur".

Petrus Otten, die op het einde van zijn loopbaan in 1843 "onderwijzer 2de klas" was, kreeg als onderwijswedde 100 F van de gemeente, 60 F van de provincie, 60 F van het rijk en 125 F van het Weldadigheidsbureau voor het onderricht aan de minbegoede kinderen. Zijn wedde bedroeg dus 345 F per jaar.

Naast zijn taak als onderwijzer tot aan de grote vakantie van 1845, was hij gemeentesecretaris te Brustem van 09 febr. 1831 tot bij zijn ontslag in 1844, ontvanger van het Weldadigheidsbureau van 08 april 1823 tot 12 nov. 1838, ontvanger van de kerkfabriek in 1836. Tussendoor was hij ook landbouwer, want in 1830 stond hij op een

lijst met drie paarden. Daarbij was hij nog actief in de St-Sebasti-
aansgilde en schoot hij zich koning in 1828. Vergeten we echter
niet dat hij en zijn echtgenote Maria-Catharina Moria ook nog acht
kinderen een opvoeding gaven in hun huis op Kapelhof.

VI.C.08. **Onderwijs**

Bronnen.

01.-R.A.H.-Gemeente Brustem-nr.122.

02.-Poelmans Egide-Norbert.- Br.°09.02.1834-+25.11.1870.

-z.v. Willem-Peter Poelmans, °1798-+1881, en diens twee-
de echtgen. sedert 16.11.1832 Joanna-Maria Coelmont,
Br. °02.03.1804-+11.01.1894, d.v. Egide-Norbert Coelmont
en Anna-Agnes Schoofs.

-huwde met Marie-Thérèse de Tilloux, °Ord.15.08.1834-
+Br.12.10.1885, d.v. Henri-Georges Detilloux en Anna-
Catharina Vandensavel, beiden overleden in Ordingen.

-vader van:

-Joanna-Catharina-Julia, °Ord.25.02.1856-+Br.16.03.1929
(x Hubert-Henri Thijssens, °ST.16.02.1864),

-Henri-Guillaume-Camille, °Ord. 25.09.1858-+Br.25.12.1910
(x Camilla-Maria-Felicita Schoofs, Br.°15.07.1858-+28.
02.1948).

-Guillaume-Joseph, °Opheers 30.11.1863-+Br.21.08.1836
(x Maria-Catharina Schoofs, d.v. Joseph Schoofs en
Louisa-Catharina Neven).

-Jozef-Bonaventura, °Opheers, 24.03.1866, ongehuwd.

-Maria-Eugenia, °Oph.21.03.1869-+Br.25.10.1918 (x Jan-
Baptist Coelmont, Br.°22.03.1870-+19.11.1948, z.v.
Egide-August-Norbert Coelmont en Maria-Gertrudis Bels).

-bezat het diploma van onderwijzer, afgeleverd aan de
normaalschool te Lier.

03.-R.A.H.-Gemeente Brustem-nr.193.